

Fredningsnævnet for Nordjylland,
nordlig del,
Telefon 9968 8461 / 9968 8568
Mail: nordjyllandnord@fredningsnaevn.dk

Naturstyrelsen Vendsyssel

Aalborg, den 26. maj 2016

FN-NJN-69/2015: Bekæmpelse af Rynket Rose og Vadegræs på Læsø - Overfredningsnævnets afgørelse af 20. september 1989 om supplerende fredning af Rønnerne med omliggende holme syd for Læsø

1) Ansøgningen og sagens oplysninger

Fredningsnævnet har den 20. juli 2015 fra Naturstyrelsen Vendsyssel modtaget ansøgning om tilladelse til at foretage maskinel bekæmpelse af Rynket Rose og Vadegræs på Læsø på en række arealer omfattet af Overfredningsnævnets afgørelse af 20. september 1989 om supplerende fredning af Rønnerne med omliggende holme syd for Læsø.

Fredningens bestemmelser går ud på, at ændringer i terrænet eller terrænformerne ved opfyldning eller afgravning ikke er tilladt. Fredningen er dog ikke til hinder for, at Nordjyllands Amt kan befæste og foretage mindre reparationsarbejder på Hornfiskrønvej. Fredningen er heller ikke til hinder for, at saltkogerierne udforskes videnskabeligt. Fuglsangsøen og andre vandhuller kan renses og uddybes i det omfang, det er nødvendigt for at skaffe drikkevand til kreaturer og vildt. Oprenset materiale skal fjernes fra det fredede område. Fredningsnævnet kan meddele dispensation, når det ansøgte ikke vil komme i strid med fredningens formål, jf. naturfredningslovens § 34. På udyrkede private arealer har Nordjyllands Amt ret til under visse betingelser at fjerne selvsået opvækst eller foretage anden form for pleje, som er nødvendig til opretholdelse af den i § 1 omhandlede naturtilstand. Skiltning og lignende må ikke foretages inden for det fredede område, bortset fra visse undtagelser.

Naturstyrelsen Vendsyssel har i sin ansøgning om Rynket Rose blandt andet anført, at den spreder sig invasivt langs mange danske kyster, hvor den fortrænger den naturlige flora. Den er den hyppigst forekommende invasive plantearart i Danmark og spreder sig fortsat. Den er meget hårdfør og har vist sig vanskelig at udrydde, men det vurderes, at den på Læsø kan forhindres i yderligere spredning. Den vokser især i det "blå bånd" og udgør især en trussel mod strandenge, strandoverdrev, klitheder og andre kysthabitater. Planten overskygger og fortrænger den naturligt hjemmehørende flora og udgør en potentiel trussel mod biodiversiteten. Vurderingen er, at rynket rose ikke kan udryddes, men begrænses i sin udbredning med en målrettet indsats i LIFE-projektet frem til og med 2017. Dette gælder især udbredelsen i det "blå

bånd", hvor rynket rose er en trussel mod den naturlige flora.

Bekæmpelse af Rynket Rose foregår mekanisk ved at afskære og eksponere planter og rødder med enten en såkaldt planteløfter eller en gravemaskine. Der er således tale om et indgreb, som modsvarer en jordbehandling med harvning.

Det er vedrørende Vadegræs anført, at den ikke er en hjemmehørende art i Danmark, Den stammer oprindeligt fra England, hvor arten opstod som en hybrid af én engelsk og én amerikansk vadegræsart. Denne hybrid blev opfattet som velegnet til anvendelse i kystbeskyttelse og landindvindingsarbejder. Som hybrid burde den være steril og indebar ikke en spredningsrisiko. Planten blev derfor anvendt i store dele af verden, også i Danmark langs vestkysten og senere ved landindvindingsarbejder ved Mariager Fjord. Planten viste sig dog at være i stand til at formere sig ved frøsætning, hvilket har medført voldsom spredning til områder, hvor den nu optræder invasivt, blandt andet på Læsø. Planten blev først registreret med sikkerhed midt i 1990'erne. Erfaringer fra andre områder indikerer, at planten vil bruge ca. 20 år på etablering og "tilvænnning" i og til et nyt miljø, før den begynder at sprede sig for alvor.

Den nuværende udbredelse af Vadegræs på Læsø vurderes at andrage et areal på ca. 40 ha. Vadegræs er udbredt langs det meste af Læsøs sydlige og vestlige kyst fra Bløden Hale i øst til Kirefloden i vest. De største koncentrationer findes ved Kirkefloden, Stokken, Sdr. Nyland og Færøen, det vil sige i den vestlige og sydvestlige del af udbredelsesområdet.

Vadegræs har på Læsø etableret sig i det "blå bånd", på kvellervaden og på strandengene, langs floder og siger. Disse områder på Læsø er normalt vegetationsløse, bevokset med kveller og/eller typisk strandengsvegetation. Vadegræs vil udkonkurrere den naturlige vegetation samt sprede sig på den vegetationsløse vade. Dette vil have voldsom negativ effekt på plantesamfund, insektliv, vade- og andefugle samt på det meget vigtige opvækstområde for fiskeyngel.

Der er et igangværende LIFE-projekt om udsigten til at bekæmpe vadegræs. Vurderingen er, at vadegræs kan bekæmpes, hvis projektet vælger en meget konsekvent og vedholdende bekæmpelse frem til og med 2017. Bekæmpelsen foregår mekanisk ved afgravning af det øverste jordlag (5-30 cm) og efterfølgende fjernelse af det afgravede materiale eller nedgravning af det afgravede plantemateriale i den ubevoksede del af stranden neden for højeste vandstandslinje.

Naturstyrelsen, Det åbne land, har i udtalelse af 16 november 2016 blandt andet anført, at alle arealerne er beliggende i Natura 2000 områder:

- Nr. 9 Strandenge på Læsø og havet syd herfor (Habitatområde nr. 9 og

Fuglebeskyttelsesområde nr. 10) samt Ramsar område nr. 10 - Læsø.
 Nr. 10 Holtemmen, Højsande og Nordmarken (Habitatområde nr. 10
 Holtemmen, Højsande og Nordmarken)

Det er Naturstyrelsens vurdering, at det ansøgte er en del af et EU Life projekt, hvis formål er at udføre naturforbedrende pleje af Natura 2000 området i overensstemmelse med de statslige Natura 2000 planers målsætning. Den ansøgte mekaniske bekæmpelse af såvel Vadegræs som Rynket Rose kan ikke i sig selv eller i forbindelse med andre planer om projekter påvirke Natura 2000-områderne negativt i væsentlig grad eller medføre beskadigelse af plantearter eller yngle- eller rasteområder for de dyrearter, der fremgår af habitatdirektivets bilag IV. Der lægges særligt vægt på, at tilgroning med invasive arter og herunder bl.a. Rynket Rose i Natura 2000 planerne for habitatområderne nr. 9 og 10 er nævnt som en trussel mod naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget og angives som værende en meget alvorlig trussel mod strandengene og klitnaturtyperne. Det er yderligere anført, at det i Natura 2000 planen for habitatområde nr. 9 er nævnt, at Vadegræs er en problemart og en trussel mod de yderste dele af strandengen.

Asger Bluhme har i en mail af 3. april 2016 blandt andet anført, at der ikke er nogen videnskabelig evidens for, at Rynket Rose og Vadegræs kan bekæmpes med mekaniske midler. Det foreslås, at der sker afgræsning ved Shetlandsponyer.

Dansk Botanisk Forening ved Flemming Thorning-Lund har i mail af 6. april 2016 anført, at de 2 plantearter ikke mindst på Læsø forvolder særdeles omfattende skader på resente plantesamfund ved fortrængning i form af overgroning og anden form for udkonkurrering af den oprindelige flora. De pågældende plantearter regnes blandt de 5-7 mest problematiske plantearter i landet.

Frederikshavn Kommune har i et brev af 21. november 2014 meddelt dispensation fra naturbeskyttelseslovens § 3.

Det er oplyst, at **Kystdirektoratets** tilladelse skal indhentes i henhold til naturbeskyttelseslovens § 15 om strandbeskyttelseslinjen.

2) Forhandling og besigtigelse den 6. april 2016 på Læsø

Fredningsnævnet har behandlet sagen på et møde den 6. april 2016 med efterfølgende besigtigelse sammen med tilsvarende sager om bekæmpelse af Rynket Rose og Vadegræs omfattet af:

- 1) Deklaration af 19. juni 1962 om fredning af Nyland. FN-NJN 75/2015
- 2) Overfredningsnævnets afgørelse af 10. februar 1964 om fredning af Bovet. FN-NJN 71/2015
- 3) Overfredningsnævnets afgørelse af 10. november 1966 om fredning

- af arealer på Læsø Vestkyst. FN-NJN 72/2015
- 4) Overfredningsnævnets afgørelse af 27. maj 1963 om fredning af Nordmarken. FN-NJN 73/2015
  - 5) Fredningsnævnets afgørelse af 22. juli 1938 om fredning af Horneks Odde. FN-NJN 74/2015
  - 6) Overfredningsnævnets afgørelse af 27. august 1963 af arealer ved Danzigmand, Syrodde og Bløden Hale FN-NJN 70/2015

I forhandlingen og besigtigelsen deltog fredningsnævnet ved formanden, dommer Niels Bjerre, det ministerielt udpegede medlem Tage Leegaard.

Det kom frem under forhandlingerne, at det kommunalt udpegede medlem Birger Olsen er ejer af et areal, som er omfattet af fredningen, og hvor der skal ske bekæmpelse af de invasive arter.

Fredningsnævnet bestemte, at Birger Olsen er inhabil i behandling i denne sag, således at suppleanten Henrik Autzen må træde i stedet for det ordinære medlem. Sagen vil blive forelagt skriftligt for Henrik Autzen.

For Naturstyrelsen Vendsyssel mødte Hans-Henrik Jørgensen,
For Læsø Kommune mødte Lillian Kristensen og Folmer Hjorth Kristensen,
For Danmarks Naturfredningsforening mødte Freddy Worm Christensen,
For Friluftsrådet mødte Betty Steglich-Peterssen.

Følgende lodsejere var mødt:

- (4) Anders Mogensen ved Rita Mogensen,
- (11) Asger Christian Ditlev Blume ved Kristian Juul,
- (15) Bertel Fog Hansen,
- (21) Boet efter Verner Johannson ved Ingrid Johannson,
- (33) Erik Strøm Sørensen,
- (35) Erik Viktor Emanuel Pedersen,
- (41) Fonden Læsø Strandjægere ved Lars Nielsen,
- (51) Grundejerforeningen Kongevejen ved John Andreasen,
- (56) Henning Malmose Johansen,
- (68) Jørn-Ole Svendsen,
- (76) Kurt Birger Olsen,
- (98) Orla Wrichsberg Olsen,
- (99) Per Tjeen,
- (100) Poul Zink Jensen,
- (109) Svend Fjeldal Jensen samt
Læsø Landbrug v/ P. Kirkemoe.

Hans-Henrik Jørgensen redegjorde for projektet og oplyste, at det foreliggende LIFE-projekt sikrer tilstrækkelige midler til bekæmpelse af Rynket Rose og Vadegræs til udgangen af 2017. Der er indledt forsøgt med bekæmpelse på Strandgården uden at lodsejere er tilstrækkeligt orienteret, hvilket han beklager. Der er søgt om dispensation for strandbeskyttelseslinjen ved

Kystdirektoratet, men det er ikke muligt at få oplyst, hvor lang sagsbehandlingen dér er.

Udbredelse af Vadegræs har udviklet sig fra 2010 til 2014 fra ca. 10.14 ha til ca. 20 ha. De forskellige typer af gennemførte forsøg er gået ud på dækning af vadegræs med sort plastik, slåning og efterfølgende dækning med plastik samt slåning og efterfølgende dækning med tang. Disse forsøg har vist sig uden virkning, idet vadegræsset har været i genvækst. Derimod har opgravning og fjernelse vist sig effektivt. Naturstyrelsen ønsker at opgrave vadegræsset maskinelt og nedgrave det igen i det blå bånd eller helt fjerne det. Dette vil forbedre fødemuligheden for vadefugle. Afgræsning vil medføre reduktion i frøsætning, men medfører en problematik vedrørende hegning. Ved den såkaldte hollandske gravning kvæles vadegræsset, og ridning og anden færdsel vil kort tid efter igen være muligt på stedet.

For så vidt angår Rynket Rose er den mest udbredt på den østlige del af Læsø. Den vil overalt på øen være en samlet koncentration på ca. 25 ha. Hvis der sker afgræsning, vil planten mistrives. Rynket Rose kan også bekæmpes mekanisk ved at afskære og eksponere planter og rødder med en såkaldt planteløfter eller en gravemaskine.

Repræsentanterne for Læsø Kommune tilkendegav, at kommunen kan give sin fulde støtte til projektet.

Erik Viktor Pedersen spurgte, hvorfor man ikke har ansøgt om at benytte kemi og afbrænding.

Hans-Henrik Jørgensen oplyste, at kemisk bekæmpelse har været overvejet, men muligheden er blevet valgt fra af Naturstyrelsen. Der har været forsøg med flamme- eller dampbehandling, men ingen har ønsket at deltage med maskinel i de salte miljøer.

Svend Fjeldal gav udtryk for, at afgræsning er den bedste metode til bekæmpelse af de invasive planter.

Hans-Henrik Jørgensen bemærkede, at afgræsning vil kræve en omfattende flytning af hegn, hvilket vil kunne hindre brugernes frie adgang til de fredede arealer, men han er enig i, at afgræsning er en optimal metode. Dog er der også en risiko for, at afgræsning kan medføre øget volumen i frøspredningen.

Læsø Strandjægere v/ Lars Nielsen henledte opmærksomheden på, at det i Naturstyrelsens ansøgning, bilag 3, side 2, er anført, at der vil ske lukning af grøfter. Han er af den opfattelse, at der bør være afløb fra grøfterne.

Hans-Henrik Jørgensen oplyste, at grøftelukning er en del af den rammeaftale, der er indgået. Både Læsø Kommune og Naturstyrelsen skal reagere på

Natura 2000-planen , og disse grøfter er bragt ind i aftalen, idet de er kunstigt oprettede grøfter, som ikke længere fungerer, og som det derfor er u-nødvendigt omkostningskrævende at opretholde. På Rønnerne er der en særlig vanskelig problematik, men hele grøfte-problematikken er ikke en del af denne sag.

Per Tjeen henledte opmærksomheden på, at det kan være farligt at ride, hvor der er afgravet og der bør derfor ske afmærkning af de arealer, hvor der er gravet.

Hans-Henrik Jørgensen erklærede sig enig heri og oplyste, at man vil tage skiltning op til nærmere overvejelse.

Ingrid Johannson forespurgte om afgræsning vil kunne klare problemet med vadegræs.

Hans-Henrik Jørgensen oplyste, at dette ikke vil være muligt. Der vil til stadighed komme frø fra Mariagerkanten, og der skal derfor hele tiden følges op på bekæmpelsen. Der er bevis for, at afgravning virker 100%. Han oplyste, at heste, får, geder og knortegæs kan æde vadegræsset.

Folmer Kristensen, bemærkede som formand for Teknisk Udvalg, Læsø Kommune, at byrådet har besluttet at afsætte midler til projektet, hvis dette igangsættes. Projektet bør ikke igangsættes i fuglenes yngletid. Det er hans opfattelse, at kommunens folk skal oplæres i, hvorledes bekæmpelsen kan foregå, således at de på sigt kan varetage opgaven. Det vil herefter være kommunens ansvar, at der plejes tilstrækkeligt, og der bør i den anledning blive udarbejdet en plejeplan.

Erik Viktor Pedersen bemærkede vedrørende hyrdning, at man ikke kender virkningen heraf. Alle midler bør anvendes i bekæmpelsen.

Danmarks Naturfredningsforening oplyste, at foreningen som udgangspunkt bakker op om projektet, men man kan ikke på forhånd tilkendegive, hvilke tiltag, der har den ønskede effekt.

Friluftsrådet tilkendegav, at man støtter dispensationsansøgningen og gjorde samtidig opmærksom på, at bekæmpelse ikke gælder Klitrose.

På nævnsformandens forespørgsel oplyste Hans-Henrik Jørgensen, at projektet senere skal evalueres af Naturstyrelsen, København, da der er tale om et EU-projekt.

Herefter gennemførtes besigtigelser på to forskellige lokaliteter, dels ved Bovet, hvor nævnet fik et indtryk af, hvorledes et areal ser ud, efter at der er foretaget vadegræs-bekæmpelse, og dels ved Læsø Vestkyst, Stokken, hvor nævnet fik forevist, hvorledes der sker maskinel bekæmpelse af begge de in-

vasive arter.

Mødet blev herefter hævet og sagen udsat på nævnets indhentelse af yderligere materiale i sagen.

Nævnet bad således Naturstyrelsen Vendsyssel om at fremsende nogle flere detailkort med angivelse af placeringen af forekomster af Vadegræs og Rynket Rose, et notat om forslag til afmærkning og et notat om bekæmpelse af Vadegræs i Natura 2000-området med forslag til vilkår.

3) Supplerende oplysninger modtaget efter mødet

Naturstyrelsen Vendsyssel har i en supplerende redegørelse af 20. april 2016 blandt andet oplyst følgende:

....
"

Vadegræs vokser dels på den yderste strandeng, dels i lavvandede saltpander og pytter, dels i lo-systemet, dels på vader. Den påvirker især naturtyperne strandeng (kode 1330) og kvellervade (kode 1310) dels ved at optage plads fra andre arter, dels ved at påvirke funktionen, fx mindske vandudskiftning i lo-systemer. Den påvirker en række fugles fødesøgning, der netop er koncentreret omkring overgangen mellem land og vand, det gælder således flere arter fra udpegningsgrundlaget: Lille Kobbersneppe, Knortegås, Almindelig Ryle, Klyde, Dværgterne og Havterne, men også andre fx Stenvender, der er rødlistet som truet (EN) og har over 90 % af den danske bestand i området.

Vadegræs forekommer på Læsø i Natura 2000 område nr. 9. Området er både habitatområde (nr. 9) og fuglebeskyttelsesområde (nr. 10). EU's medlemslande er forpligtiget til at opretholde gunstig bevaringsstatus for de arter og naturtyper, områderne er udpeget for og ikke forringe områderne. Området er desuden Ramsarområde (nr. 10), her er landene forpligtiget til at forbedre forholdene for vådområder og vandfugle.

For at leve op til forpligtigelserne i habitatdirektivet har Danmark valgt at anvende en planorienteret tilgang.

....

I nogle af planerne benævnes vadegræs "problemart" i stedet for "invasiv". Dette skyldes, at man i dansk sammenhæng historisk udelukkende har benyttet termen "invasiv" om ikke hjemmehørende arter og øvrige invasive arter er kaldet problemarter. Der findes også en hjemmehørende vadegræs-art i andre dele af Danmark, men det er fastslået, at på Læsø er det Engelsk Vandgræs *Spartina angelica*, der som nævnt er på "sortlisten" og derfor rettelig bør benævnes invasiv. I EU sammenhæng benyttes i øvrigt ofte termen IAS "invasive alien species".

Bekæmpelse af vadegræs er en "nødvendig bevaringsforanstaltning", jf

habitatdirektivet (Europakommissionen 1992). EU har meget fokus på invasive arter, herunder støtte af projektet igennem LIFE programmet. På Læsø foregår bekæmpelsen i LIFE LÆSØ der er et samarbejde mellem Læsø Kommune (ansvarlig for Natura 2000 handleplanen) og Naturstyrelsen Vendsyssel (ansvarlig for Natura 2000 plejeplanen).

EU har lavet en særlig forordning for invasive arter (Europa- parlamentets og Europa rådet 2014). Denne er dog ikke fuldt implementeret. Men det forhold at forekomsten på Læsø er den nordøstligste i Europa og at den har negativ påvirkning på flere naturtyper og mange arter gør rettidig indsats påkrævet.

En mekanisk bekæmpelsesmetode kombineret med afgræsning ser ud til at have effekt (Rudolph 2015). Forstyrrelsen i jordlaget er en meget mindre påvirkning i kystnaturtyperne end tilgroningen. Strandeng og vade er i forvejen dynamiske naturtyper på grund af påvirkning fra bølger, tidevand, vinterhøjvande og materialevandring. Kvellervaden er desuden naturligt næsten udelukkende bevokset med enårige arter. Vadegræs mindsker denne naturlige dynamik. Påvirkningen på naturtyperne vurderes mindre en den årlige dynamik.

Der er meget få ynglefugle i de områder hvor der skal arbejdes, kørsel til og fra arbejdsområderne kan planlægges, så der ikke forstyrres ynglefugle i området i øvrigt. Dog skal der evt. tages særlige hensyn på øerne i Als Dyb Holme.

Mange fugle fouragerer i området, hvor vadegræs vokser, men dels er det samlede fourageringsareal stort, dels tilvænner rastende fugle sig til maskiner der gør det samme hver dag. Generelt påvirkes rastende fugle, herunder flokke, især af bevægelser, nye, pludseligt eller uforudsigelige, mens de ikke påvirkes af fx støj. Desuden påvirkes de af gentagne forstyrrelser, fx en forfølgelse ud over vaden.

Naturstyrelsen vurderer, at en mekanisk bekæmpelse langs kysten ikke vil have væsentlige negative konsekvenser på de arter og naturtyper, området er udpeget for, hvis der stilles følgende vilkår.

- At der køres højst med 10 km/timen
- At ruter til og fra planlægges på baggrund af seneste ynglefuglekortlægning
- at der i perioden 1. maj – 1. juli kun arbejdes på øerne i Als Dyb Holme efter en konkret vurdering af ynglefuglenes placering, både arter på udpegningsgrundlag og på rødlisten.
- Der ikke med bringes hund under arbejdet.

....

I brev af 21. april 2016 har Naturstyrelsen Vendsyssel blandt andet oplyst følgende:

"

...

LIFE Læsø ønsker at orientere og afmærke således;

- Der etableres en informationsside på projektets hjemmeside, hvor bekæmpelsesområderne vises, inkl. oplysninger om tidsrum.
- Samtidig orienteres alle kommercielle brugere (og andre der meddeler behov) direkte pr. mail.
- Der opsættes skiltning ved adgangsveje til de behandlede strækninger. Her oplyses om strækning og tidspunkt samt på hvilket tidspunkt de opgravede render er sikre for trafik. Der oplyses i øvrigt at færdsel skal ske mindst 10 meter fra strandbredden, der så vil være i sikker afstand af de gravede render.
- Der opsættes markering i knæpunkter langs den opgravede rende – med reflekser af hensyn til synlighed i mørke.
- LIFE projektet kontrollerer løbende tilstanden af de gravede render og melder delstrækninger klar på hjemmesiden og pr. mail straks de skønnes egnede for færdsel.

....

"

4) Fredningsnævnets afgørelse

Det fremgår af fredningsbestemmelserne, at ændringer i terrænet eller terrænformerne ved opfyldning eller afgravning ikke er tilladt. Skiltning og lignende må normalt ikke foretages inden for det fredede område.

Projektet med pløjning, opgravning og skiltning m.v. kræver derfor fredningsnævnets dispensation efter naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, hvorefter fredningsnævnet kan meddele dispensation, hvis det ansøgte ikke strider mod fredningens formål.

Det fremgår endvidere af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 2, at fredningsnævnet kun kan meddele dispensation fra en fredning i eller uden for et internationalt naturbeskyttelsesområde, hvis det ansøgte ikke indebærer en forringelse af naturtyper og levesteder for arter eller betydelig forstyrrelse af arter, som området er udpeget for. Fredningsnævnet kan endvidere i medfør af § 50, stk. 3, kun meddele dispensation, hvis det ansøgte ikke kan ødelægge yngle- eller rasteområder i det naturlige udbredelsesområde for de dyrearter, der er nævnt i bilag 3 til loven, eller ødelægge de plantearter, der er nævnt i bilag 5 til loven, i alle livsstadier.

Fredningsnævnet lægger efter sagens oplysninger, herunder blandt andet den Natura 2000 vurdering, der er nævnt i brevet af 16. november 2015 fra Na-

turstyrelsen, Det åbne land, og de oplysninger, der er indeholdt i brevet af 20. april 2016 fra Naturstyrelsen Vendsyssel, til grund, at det ansøgte ikke er i strid med naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 2, eller 3.

Herudover lægger fredningsnævnet også til grund, at projektet med bekæmpelse af Vadegræs er en nødvendig foranstaltning i relation til at kunne opretholde en gunstig bevaringsstatus for de arter og naturtyper, som området er udpeget for, ligesom også Rynket Rose er nævnt som en trussel mod naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget og angives som en alvorlig trussel mod strandengene og klitnaturtyperne.

Fredningsnævnet kan derfor meddele dispensation til projektet med hensyn til bekæmpelse af Rynket Rose og Vadegræs.

Denne dispensation er meddelt under den forudsætning, at den mekaniske bekæmpelse af de invasive arter sker på de vilkår, som er nævnt i brev af 20. april 2016 fra Naturstyrelsen Vendsyssel, og at projektet ledsages af den afmærkning og information, som er nævnt i brevet af 21. april 2016 fra Naturstyrelsen Vendsyssel.

5) Klagevejledning

Der kan klages over denne afgørelse til Natur- og Miljøklagenævnet. Klagefristen udløber 4 uger efter, at afgørelsen er meddelt. Er afgørelsen offentligt bekendtgjort, regnes klagefristen dog altid fra bekendtgørelsen. Klagen skal ifølge lov om naturbeskyttelse § 87 afgives via Natur- og Miljøklagenævnets Klageportal, der findes via Borger.dk eller Virk.dk, jf. også vejledningen på Natur- og Miljøklagenævnets hjemmeside www.nmkn.dk. Klagefristen udløber ved midnat på dagen for klagefristens udløb. Hvis klagefristen udløber på en lørdag eller en helligdag, forlænges fristen til den følgende hverdag. Klageberettigede er, jf. naturbeskyttelseslovens § 86:

- Adressaten for afgørelsen,
- ejeren af den ejendom, som afgørelsen vedrører,
- offentlige myndigheder,
- en berørt nationalparkfond,
- lokale foreninger og organisationer, som har en væsentlig interesse i afgørelsen,
- landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur og miljø, og
- landsdækkende foreninger og organisationer, som efter deres formål varetager væsentlige, rekreative interesser, når afgørelsen berører sådanne interesser.

Det er en betingelse for Natur- og Miljøklagenævnets behandling af en klage, at den, der klager indbetaler et gebyr på 500 kr.

Gebyret opkræves i forbindelse med klagens oprettelse i Klageportalen. Klagen behandles først, når gebyret er betalt. Vejledning om gebyrbetalingen

kan ligeledes findes på Natur- og Miljøklagenævnets hjemmeside www.nmkn.dk.

Gebyret tilbagebetales, hvis

- 1) klagesagen fører til, at den påklagede afgørelse ændres eller ophæves,
- 2) klageren får helt eller delvis medhold i klagen, eller
- 3) klagen afvises som følge af overskredet klagefrist, manglende klageberet-
tigelse eller fordi klagen ikke er omfattet af Natur- og Miljøklagenævnets
kompetence.

Det bemærkes, at hvis den eneste ændring af den påklagede afgørelse er for-
længelse af frist for efterkommelse af afgørelse som følge af den tid, der er
til at behandle sagen i klagenævnet, tilbagebetales gebyret dog ikke.

Natur- og Miljøklagenævnet kan også beslutte at tilbagebetale klagegebyret,
hvis

- 1) der er indledt forhandlinger med afgørelsens adressat og/eller førsteins-
tansen om projektilpasninger, og disse forhandlinger fører til, at klager
trækker sin klage tilbage, eller
- 2) klager i øvrigt trækker sin klage tilbage, før Natur- og Miljøklagenævnet
har truffet afgørelse i sagen.

Gebyret tilbagebetales dog ikke, hvis nævnet vurderer, at der er forhold, der
taler imod at tilbagebetale gebyret, f.eks. hvis klagen trækkes tilbage meget
sent, herunder efter at klager har haft et afgørelsesudkast i partshøring.

Tilladelsen må i henhold til naturbeskyttelseslovens § 87, stk. 3, ikke udnyt-
tes før klagefristen er udløbet, eller behandling af en eventuel klage måtte
være afsluttet.

Det følger endvidere af naturbeskyttelseslovens § 66, stk. 2, at tilladelsen
bortfalder, hvis den ikke udnyttes inden 3 år efter, at den er givet.

Med venlig hilsen

Niels Bjerre

Denne afgørelse sendes til:

A/S Langeskov Finerværk
Agnete Birgitte Schrøder
AMN af 29. juni 2010 ApS
Anders Mogensen
Andreas Kærsgaard Mylin
Anita Merete Wendelin Larsen
Abelise Landschultz
Anne Bøgh Andersen
Anne-Sohhie Meyer Erlandsen Olesen

Ann-Lykke Hansen
Asger Christian Ditlev Bluhme
Benny Algreen Petersen
Beret Petersen
Ivar Vinter Larsen
Bernd Gieseler
Bertel Fog Hansen Birgitte Gottlieb Steenbeck
Boet efter Edvard Rafn Zeuthen v/Lone Bera Rafn Zeuthen
Boet efter hans Aage Krog v/Hanne Mejlhede
Boet efter Magda Johanne Pedersen c/o Ejd. Skattekontoret
Boet efter Verner Johannson v/Ingrid Søgaard Johannson
Brian Møller Eriksen
Børge Pedersen
Carl Michael Toftelund Madsen
Christian Bjarne Thorsen
Christian Simonsen
Dansk Kornlager af 25.11.1982 ApS
Denise Elisab Ahlberg Snazel
Eigil Bang Pedersen
Ella Marie Olsen
Energinet.dk
Erik Albrecht Schollert
Erik Strøm Sørensen
Erik Søndergaard
Erik Viktor Emanuel Pedersen
Erling Andreas Johansen
Eugenie Barbara Jorn
Finn Jørn Overby Mikkelsen
Flemming Stoklund STRøm
Flemming Sønderkjær
Fonden Læsø Strandjægere, att. Lars Vilsen
Freddy Krogh ApS
Freddy Sørensen
Frede Karsten Jensen
Frode Bøgild Jensen
Fælles Bådplads og Grusgrav
Fællesjord ved Sydodden
Golf Hotel Læsø A/S
Grete Elsebet Larsen
Grundejerforeningen Kirkevadet
Grundejerforeningen Kongevejen
Hanne-Vibeke Dissing
Hans Kolstad
Heike Grundei-Hansen
Helle Rose Northeved
Henning Malmose Johansen
Hugo Barlach

Inger Lise Grønberg Jensen
Ingvard Hansen Ravn
J. Holding 2008 ApS
Jan Kristian Rafn
Jens Kristian Holm Larsen
John Lorentzen Faldt
John Stoklund Strøm
Jytte Marie Melchiorsen
Jørgen Asbjørn Dolmer
Jørgen Sønderkær
Jørn-Ole Svendsen
Kaj René Helle Jacobsen
Kent Stoklund Strøm
Kirmsten Østrem
Kjeld Lundgaard Sørensen
Kjeld Madsen
Kjeld Petersen
Klavs Tue Hansen
Kurt Birger Olsen
Kurt Hou-Vangsaae
Kåre Arley Jacobsen
Laila Vibeke Rafn
Landbrugsaktieselskabet Østergaard
Lars Pors Wohlert
Lene Malmose O'connor
Lissen Henriksen
Lone Bera Rafn Zeuthen
Læsø Kommune
Frederikshavn Kommune
Mads Grand
Mads Lykke Svendsen
Marie Grethe Jensen
Mogens Dam
Mogens Nielsen Lund
Naturstyrelsen
Niels Christian Friis
Niels Erik Qvist Krüger
Niels Grand Bjørnø
Niels Just Stourgaard
Niels Aage Kjær
Ole Larsen Fiskeri ApS
Orla Wrichsberg Olsen
Per Tjeen
Poul Zink Jensen
Rasmus Kirkegaard Stage
Rasmus Møller Sørensen
Roger Erling Rafn

Rosa Lilian Pedersen
Rune Bukkehave
Sandra Vinther Larsen
S-L Holding ApS
Solveig Grand
Svend Fjeldal Jensen
Svend Thyø
Søndergaardsvej 8 ApS
Søren Christian Olesen
Tom Christoffersen
Tom Vinther Poulsen
Torkild Jack Taylor
Verner Rasmussen
Villy Christiansen
Botanisk Have
Dansk Ornitologisk Forening
Danmarks Naturfredningsforening
Danmarks Naturfredningsforening v/Eigil Torp Olesen
Tage Leegaard
Henrik Autzen
Kasper Pasternak Jørgensen